

KARASSZON DÉNES

DR. DADAY ANDRÁS ÉS EURÓPA ELSŐ ÁLLATORVOS- TÖRTÉNETI MÚZEUMA

„Vates et medici unus Apollo favet“ (költőknek és orvosoknak egy a pártfogója, Apollo) tartja a latin közmondás és valóban: a görög-római mitológiában *Apolló* nemcsak a Napisten, aki tüzes nyilaival, a napsugarakkal egyaránt küld egészséget és betegséget; nemcsak atyja a császármetszéssel született *Asklepios* orvosisstennek, hanem a művészetek istennőinek, a Múzsáknak is vezetője: *Apollon musagetes*. A tudomány és a művészetek egymástól elválaszthatatlanok, éppúgy, mint ahogy a tudomány elválaszthatatlan a gyűjtéstől, hiszen a tudomány nem más, mint az ismeretek rendezett gyűjteménye. A könyvtárak mellett a Múzsáknak szentelt csarnokok, a Múzeumok régtől fogva a tudomány céljait is szolgálják. Az orvostörténeti múzeumok eredetét is részint magángyűjtők kézirat-, könyv-, metszet-, érem- gyűjteményeiben, ásatások során feltárt reliktumokban, részint az orvosképzés céljait szolgáló szemléltető anyagokban kell keresnünk. Hazánkban *Zsámboki*, *Veszprémi*, *Purkircher*, *Nékám*, *Magyary-Kossa*, *Ernyey* mellett hosszan sorolhatnánk azoknak az orvosoknak nevét, akik érmék, bélyegek, festmények, porcelánok és más műkincsek gyűjtésével múzeumaink kincseit gyarapították. Közülük — egyedülálló tevékenysége alapján — emeljük ki *Daday Andrást*, Európa és egyben a világ első állatorvostörténeti múzeumának megalkotóját.

Daday András 1889. okt. 28-án született Désen. Középiskoláit és orvosi tanulmányait Kolozsvárott végezte. Az I. világháború végén ránkényszerített szegényletes trianoni békeszerződés következtében hagyta ott szülőföldjét és jött Budapestre, ahol kórházi, majd rendelőintézeti bőrgyógyász tevékenysége mellett eleinte kedvtelésből kezdett orvostörténelemmel foglalkozni. Ezirányú tevékenységére felfigyelt *Győry Tibor*, neves orvostörténész, népjóléti államtitkár, az Állatorvosi Főiskolán az állatorvostörténelem előadója, és megbízta *Dadayt* előbb orvostörténeti tárgyú dolgozatok írásával a Népegészségügy és más orvosi szakfolyóiratok számára, majd egy, a kuruzslás-ellenes kiállítás megrendezésével az akkori Egészségügyi Múzeumban. Eredményes tevékenységének jutalmául *Daday* ekkor átvehette *Győrytől* az állatorvostörténelem oktatását az Állatorvosi Főiskolán (1928). Itt került kapcsolatba *Magyary-Kossa Gyulával*, a magyar orvostörténelem kimagasló művelőjével, aki az Állatorvosi Főiskola gyógyszeratan professzoraként az orvos- és állatorvostörténelemnek egyaránt nemzetközi hírnévű tudósa volt s aki messzemenően támogatta *Daday* ezirányú erőfeszítéseit.

A következő évben (1929) a Német Orvos- és Természettudománytörténeti Társaság *Győri Tibor* tiszteletére — fennállása óta először — külföldön, Budapesten tartotta évi nagygyűlését. Az ülés alkalmából *Daday* orvostörténeti kiállítást rendezett. Két évvel később (1931) a nemibetegségek történetéből hozott létre *Daday* kiállítást az Egészségügyi Múzeumban.

Ilyen előzmények után szinte magától értetődik, hogy a magyar állatorvosképzés megindulásának 150. évfordulójára (1937) *Daday* állatorvostörténeti kiállítást rendezett, s ez a kiállítás — mely a rangos nemzetközi jubileumi ünnepség résztvevői körében hallatlan sikert aratott — lett a világ első Állatorvostörténeti Múzeuma.

A múzeumból ma már csak néhány megsárgult fénykép és a leltár tanúskodik. Innen tudjuk, hogy régi okiratok, oklevelek, kéziratok, műszerek, elhunyt tanárok arcképei és a népi állatgyógyászat sok-sok emléke alkotta a kiállítás anyagát. Mindez ízléses elrendezésében, e célra rendszeresített vitrinekben és tárlókban kiállítva, méltóképpen képviselte az akkor világhírű magyar állatorvostudomány küzdelmes, de annál eredményesebb fejlődéstörténetét.

Daday nem sokáig örülhetett sikereinek. A II. világháború kitörése az állatorvostörténeti tanszék létrehozásának reményét a beláthatatlanul messzi jövőbe tolta, egy becsapódó bomba pedig a múzeum megszűnését váltotta ki. A robbanás tulajdonképpen nem a múzeumi anyagban tett kárt: az elenyésző volt, csak a vitrinek ablakai törtek be. A pusztítás mégis megrázó volt, mert a múzeumi anyagot széthordták, a maradékot ládába csomagolták, majd néhány évvel később átadták a Mezőgazdasági Múzeumnak, amely a pótolhatatlan relikviákat egy rozszant zsinagógában levő raktárában helyezte el, de leltárba vétel nélkül, ezáltal mára már hozzáférhetetlenül.

A világ első állatorvostörténeti múzeumának helyiségében robbanó bomba az igazi rombolást *Daday* magántanár lelkében tette: nem heverte ki a csapást, hogy élete munkája a háborúnál is kegyetlenebb emberi közönyösség áldozatává vált. A volt egyetemi magántanár, református egyházmegyei főgondnok hiába ostromolta az MTA-t kandidátusi fokozat megszerzésének lehetőségeért. Állatorvostörténelemmel többé nem is foglalkozott. Az Orvostörténeti Társaság keretei között „A magyarországi gyógyfürdők története” c. könyvét írta meg, s a befejezett kéziratnak az Orvostörténeti Könyvtár számára történt leadása után érte a halál 84 éves korában, 1973. június 20-án.

Daday András nem élt hiába. Életére, működésére illik *Cicero* mondása: „Arbores serit agricola quarum fructus ipse adspiciet nunquam”. E helyről is szeretném megismételni egy korábbi javaslatomat, hogy a mai Állatorvostörténeti Múzeumot első megalapítójáról dr. deési *Daday Andrásról* nevezzék el.